

Salmonellatartunta tuo ison saneerausurakan

Salmonellatartunnat siipikarjalla luokitellaan lakisääteisesti valvottavaksi eläintaudiksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että viranomaisen määrää toimenpiteistä tartunnan leviämisen estämiseksi, mutta taudin saneeraaminen ovat toimijan vastuulla.

Kati Näsärö
Projektipäällikkö, ELL
Suojaa SiKana -hanke

Siipikarjatiloiilla säännöllinen salmonellavalvonta on lakisääteistä. Tartunnat todetaankin yleensä näillä säännöllisillä näytteenotoilla. Itse siipikarjassa tartunta harvoin aiheuttaa oireita.

”2010-luvulla salmonellatartuntoja on vuosittain todettu muutamilla siipikarjatiloiilla”, kertoo asiantuntijaeläinlääkäri **Olli Ruoho** Eläinten terveys ETT ry:stä. Ennaltaehkäisy ja todettujen tartuntojen tarkka saneeraaminen ovat merkittävässä roolissa siipikarjatilojen riskinhallinnassa.

HANNELE NAUHOZ

Salmonellan saneeraaminen vaatii paljon työtä. Saneerauspesu on vaativampi toteuttaa kuin normaali erätaukopesu, ja sen onnistuminen todetaan useista eri paikoista otettavilla tuotantoympäristönäytteillä.

Hyvällä tautisuojauskella voidaan pienentää merkittävästi riskiä salmonellan leviämiseksi tilalle. Erityistä huomiota tulisi keskittää lintujen ja jyräjoiden torjuntaan, sillä merkittävä osa viime vuosina todetuista kotieläintilojen salmonellatapausten on todennäköisesti levinnyt tilalle haittaeläinten mukana.

Hyvällä tautisuojauskella ei saada sataprosenttista suojaa salmonellaa vastaan. Huonolla tuurilla tartunta voi osua minkä tahansa tilan kohdalle. Tästä huolimatta toimiva tautisuojaus on siipikarjatiloiilla erittäin tärkeää, sillä sen avulla tartuntariski pienenee merkittävästi.

Viranomaisen määrää toimenpiteet

Kun tilalla todetaan salmonellaa, viranomaisen antaa päätöksen tartunnan leviämisen estämiseksi eli rajoittavat määräykset. Päätös voidaan myös antaa vahvan epäilyn perusteella, esimerkiksi jos tilalle on toimitettu salmonellapositiivista rehua.

Päätös estää elävien lintujen siirtämiseen pitopaikkaan. Lintujen vieminen pois pitopaikasta on kiellettyä muutoin kuin teurastettavaksi tai lopetettavaksi ja hävitettäväksi. Munat tulee hävittää, ellei niitä käytetä tuotteisiin, joiden valmistuksessa salmonella tuhoutuu. Tässä tapauksessa munat tulee merkitä.

Käytännössä linnut yleensä lopetetaan ja munat hävitetään, sillä teurastamot ja munapakkaamot eivät ota vastaan lintuja tai munia salmonellapositiiviselta tilalta. Lintujen lopetus tehdään yleensä tilalla joko kaasukontteihin tai kaasuttamalla linnut hiilidioksidilla suoraan halliin. Raadot ja munat toimitetaan Honkajoki Oy:lle destruktion.

Halliin kaasuttaminen soveltuu vain lihasiipikarjatiloiilla ja lattiakanalassa, koska ilmaa raskaampana kaasuna hiilidioksidi painuu lattian tasoon.

Lisäksi päätöksessä määrätään muista toimenpiteistä, kuten lannan ja pehkun käsittelystä, tautisuojauksesta sekä haittaeläinten ja hyönteisten hävittämisestä, joilla pyri-

KANALAN KOLME HEKTISTÄ KUUKAUTTA

”Positiivisen salmonellatuloksen kuuleminen pysäytti”, kertoo **Samuli Simula**. Tartunta todettiin Simulan tila Oy:n kanalassa tammikuussa 2021 omavalvontanäytteistä. Salmonellaa löytyi tilan molemmista lattiakanaloista, jotka ovat yhteydessä toisiinsa.

Se ei ollut kuitenkaan levinnyt parinsadan metrin päässä olevaan virikehäkkikanalaan eikä kahden kilometrin päässä sijaitsevaan kasvattamoon. Näissä toimintaa pystyttiin jatkamaan normaalisti, kun virallisista näytteistä saatiin negatiiviset tulokset.

Koska tilalla on myös rahtisekoitustoimintaa, otettiin rehuista hyvin kattavasti näytteitä. Kaikki rehunäytteet olivat negatiivisia. Tartunnan epäillään tulleen kanalaan hiirien mukana.

”Hyvästä tautisuojauksesta oli huolehdittu jo pitkään, mutta haittaeläimiin liittyviä riskejä ei ollut otettu riittävän vakavasti”, kertoo Simula. Jatkossa jokainen hiiren mentävä aukko tilkitään välittömästi metallilla.

Kun tartunta todettiin, oli tilan omissa kasvattamossa jo uudet nuorikot kasvamassa. Tämän takia saneeraukselle asetettiin tiukka aikataulu. Rajoittavat määräykset purettiin reilu kolme kuukautta tartunnan toteamisen jälkeen, ja nuorikot siirrettiin saneerattuihin lattiakanaloihin.

Vanhat laitteet päätettiin uusia, koska ne olivat jo 12 vuotta vanhoja. Vanhasta kanalasta jäi käytännössä jäljelle vain seinät ja katto.

Salmonellatartunnan osuminen omalle tilalle vaatii paljon henkistä kantia. Tilalla oli kuitenkin alusta asti selkeä ajatus, että tästä selvitään, niin kuin on selvitty monesta muustakin. Simula kiittelee myös salmonellakuutusjärjestelmää. Ilman vakuutusta kananmunatuotannon jatkaminen tilalla ei välttämättä olisi ollut mahdollista.

Turha salailu ei johda mihinkään hyvään.

tään estämään tartunnan leviäminen pitopaikasta.

Virkaeläinlääkärin vastuulla on tiedottaa taudin leviämisen estämiseksi tehdystä päätöksestä mahdollista teurastamoa tai munapakkaamoa, tilan rehuntoimittajaa ja rahtisekoittajaa sekä maatalouslomituksen paikallisyksikköä. Tilan tehtäväksi jää ilmoittaa tartunnasta muille toimijoille, jotka tarvitsevat tiedon tartunnan leviämisen estämiseksi.

”Turha salailu ei johda mihinkään hyvään”, toteaa Olli Ruoho.

Vakuutus korvaa kulut

Ennen saneerauksen aloittamista järjestetään aloituspalaveri, johon osallistuu tilan väki, vakuutusyhtiön edustaja, mahdollinen

teurastamon tai munapakkaamon edustaja, saneerauksesta vastaava eläinlääkäri ja alueen virkaeläinlääkäri. Ennen aloituspalaveria on tehty kartoitus tartunnan levinneisyydestä tilalla.

Aloituspalaverissa laaditaan alustava suunnitelma saneeraustoimenpiteistä ja niiden aikataulutuksesta. Lisäksi päätetään, käytetäänkö saneerauksessa urakoitsijaa ja tehdään arvio saneerauksen kestosta.

Jos tilalla on salmonellavakuutus, korvaa se saneerauksen suunnittelun, suunnitelman mukaiset pesu- ja desinfektio-toimenpiteet sekä lopetettujen lintujen arvon ja katetuoton menetykset. Rehuvarastojen ja ulkoalueiden puhdistukset kuuluvat myös vakuutuksen korvattaviksi. Tuottajan maksettavaksi jää vakuutuksen omavastuuosuus.

Lähtökohtaisesti saneerauksen yhteydessä tehtäviä korjaus- ja muutostöitä, kuten lattioiden pinnoituksia, ei korvata salmonellavakuutuksesta. Näistä kannattaa kuitenkin neuvotella etukäteen vakuutusyhtiön kanssa.

Vaikka salmonellatartunta on aina vakava asia, tilan toimintaa pystytään lähes aina saneerauksen jälkeen jatkamaan normaalisti.

Laitteet puretaan pesua varten

Saneerauspesut eroavat merkittävästi normaalista erätaukopesusta. Mekaanisen puhdistuksen, jossa poistetaan lanta, pehku, munat ja rehu, jälkeen suoritetaan pintojen alkudesinfiointi. Tämän jälkeen pinnat vaahdotetaan pesuaineella ja pestään kuumapesurilla.

Karkean pesun jälkeen rakenteet puretaan ja tehdään uudestaan tarkempi pesu. Käytännössä koko kanala pestään näin lattiasta kattoon. Laitte, jota ei pystytä purkamaan kunnollista pesua varten, tulee hävittää.

Tilojen kuivuttua pintakuivaksi ulkopuolinen, yleensä saneeraukseen osallistuva eläinlääkäri, tekee pesutarkastuksen. Monesti pinnat näyttävät märkinä puhtailta, mutta kuivumisen jälkeen niillä voidaan edelleen nähdä likaa. Kohta, jonka pesutuloksessa havaitaan puutteita, pestään uudestaan. Tämän jälkeen kaikki pinnat desinfioidaan ja kuivatetaan pintakuiviksi.

Siipikarjan lanta tulee käsitellä ja tuotantorakennusten ympäristö puhdistaa saneerauksen yhteydessä. Lanta voidaan kompostoida tai kyntää keväällä peltoon ja kylvää pelto viljalle. Sorapihoilla vaihdetaan kontaminoitunutta maata ja kalkitaan, asfalttipihat pestään ja desinfioidaan. Tarvittaessa näitä voidaan siirtää tehtäviksi sulan maan aikana.

Kaikkien tuotantorakennusten seinänvierustat siivotaan kasvillisuudesta ja tavaroista, ettei haittaeläimille ole tarjolla piilopaikkoja. Erityisen tärkeää on huolehtia tehokkaasta haittaeläintorjunnasta saneerauksen aikana ja sen jälkeen.

Lopuksi vaaditaan puhtaat näytteet

Pesun ja desinfiointin jälkeen otetaan lakisäätteiset tuotantoympäristönäytteet eläintiloista, huolto- ja sosiaalituloista sekä rehuvarastoista. Tämä on tärkeää tehdä huolella, jotta voidaan varmistaa saneerauksen onnistuminen. Näytteenottoon osallistuvat yleensä virkaeläinlääkäri ja saneerauksen suunnitellut eläinlääkäri.

Koska jokaisesta paikasta ei voida näytteitä ottaa, näytteenoton yhteydessä puhtautta arvioidaan myös silmämääräisesti. Näkyvää likaa ei saa enää löytyä. Vaikka näytteet olisivat negatiivisia, voidaan joitain likaisia kohtia joutua puhdistamaan vielä uudestaan.

Kun saneeraussuunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty eikä tuotantoympäristönäytteissä todeta salmonellaa, viranomaisen purkaa päätöksen tartunnan leviämisen estämiseksi. Lopuksi purettu rakenteet ja laitteet kasataan takaisin ja suoritetaan vielä loppudesinfiointi sumuttamalla.

Tuottajan ja tilan työntekijöiden jaksaminen on yksi kriittisimmistä riskipisteistä. Saneeraamisen taloudellinen kannattavuus tulee arvioida riittävän aikaisin. Tuottajaa ei voi sitoa täysipäiväisesti saneeraustyöhön, sillä hänen pitää pystyä jatkuvasti seuraamaan saneerauksen etenemistä ja olla tavoitettavissa tilaan ja sen tekniikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Salmonellatartunnan toteaminen on aina suuri järkytys tilalle. Se aiheuttaa huolta taloudellisesta selviämisestä ja omasta jaksamisesta. Vaikka salmonellatartunta on aina vakava asia, tilan toimintaa pystytään lähes aina saneerauksen jälkeen jatkamaan normaalisti.

Merkittävä osa kotieläintilojen salmonellatapauksista on todennäköisesti levinnyt tilalle haittaeläinten mukana.

Artikkelissa on käytetty lähteenä asiantuntija-eläinlääkäri Olli Ruohon pitämää luentoa Suojaa SiKana -hankkeen järjestämässä webinaarissa 3.2.2021.